

Kantonales Sozialamt Graubünden

Uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun

Ufficio del servizio sociale cantonale dei Grigioni

Manual chapitel E | 1. da favrer 2025 | versiun 3.0

Restituziun e surannaziun da prestaziuns d'agid social

Cuntegn

1	Il pli impurtant en furma concisa.....	3
1.1	Restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas legalmain (chapitel 3).....	3
1.2	Obligaziun d'annunzia (chapitel 4).....	3
1.3	Surannaziun (chapitel 5).....	3
1.4	Restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain (chapitel 6)	3
1.5	Prestaziuns da sustegn pajadas anticipadamain (chapitel 7).....	4
2	Basa legala	4
3	Restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas legalmain	4
3.1	Situaziun da partenza.....	4
3.2	Restituziun ord entradas da gudogn	4
3.2.1	Principi.....	4
3.2.2	Import da la restituziun	5
3.2.3	Durada da la restituziun.....	7
3.2.4	Exempel: Senza midada da professiun	7
3.2.5	Exempel: Cun midada da professiun.....	8
3.3	Restituziun ord augment da facultad.....	9
3.3.1	Augment da la facultad.....	9
3.3.2	Import liber.....	9
3.3.3	Limitaziun da la dumonda da restituziun.....	9
3.3.4	Indemnisaziuns d'integritad e prestaziuns da satisfacziun.....	10
3.3.5	Durada	10
3.3.6	Exempel: Limitaziun tras import liber.....	10
3.3.7	Exempel: Limitaziun sin l'augment da facultad.....	10
3.3.8	Exempel: Limitaziun tras il debit d'agid social	11
3.3.9	Exempel: Indemnisaziuns d'integritad e prestaziuns da satisfacziun.....	11
3.4	Coincidenza da restituziun ord entradas da gudogn e restituziun ord augment da facultad.....	12
3.5	Prestaziuns exceptadas da la restituziun	12
3.5.1	Lit. a: Prestaziuns ch'èn vegnidas pajadas ad ina persuna fin ch'ella ha cumplenì ses 25. anniversari durant ch'ella absolveva in'emprima scolaziun	12
3.5.2	Lit. b: Prestaziuns che stattan en connex cun l'integrasiun professiunala e sociala	13
3.5.3	Lit. c: Custs chaschunads d'in impediment	13
3.5.4	Lit. d: Premias da l'assicuranza obligatorica da malsauns, che n'èn betg vegnidas cuvridas cumplainamain tras la reducziun individuala da las premias	13
3.5.5	Ulteriuras excepziuns	13
3.6	Procuraziun d'informaziuns e coordinaziun.....	13
3.6.1	Procuraziun d'informaziuns.....	13
3.6.2	Coordinaziun.....	14
3.6.3	Exempel: Retratga d'agid social en duas vischnancas	15

4	Obligaziun d'annunzia da las personas sustegnidas anteriuramain (art. 4 al. 2 LS)	15
4.1.1	Significaziun da l'obligaziun d'annunzia.....	15
4.1.2	Tge sto vegnir annunzià?	16
5	Surannaziun	17
5.1.1	Significaziun	17
5.1.2	Cumenzament	17
5.1.3	Interrupziun da la surannaziun.....	17
5.1.4	Surannaziun envers ils ertavels	17
6	Prestaziuns da sustegn retratgas nungiustificadamain.....	17
6.1	Princip.....	17
6.2	Scuntrada	18
6.2.1	Princip	18
6.2.2	Autezza da la scuntrada	18
6.2.3	Durada	18
6.3	Differenza tar prestaziuns da sustegn pajadas per sbagli	19
6.4	Procuraziun d'infurmaziuns e coordinaziun	19
7	Prestaziuns da sustegn pajadas anticipadamain	19
7.1.1	Significaziun	19
7.1.2	Restituziun.....	19
7.1.3	Proceder	19
8	Dretg transitoric	20
8.1.1	Princip	20
8.1.2	Restituziun ord entradas da gudogn.....	20
8.1.3	Restituziun ord augment da facultad	20
8.1.4	Prestaziuns da sustegn retratgas nungiustificadamain.....	20
8.1.5	Surannaziun	20

1 Il pli important en furma concisa

1.1 Restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas legalmain (chapitel 3)

L'agid social che vegn retratg legalmain sto da princip vegnir restitui (cf. chapitel 3.1). Betg tut las prestaziuns retratgas na ston dentant vegnir restituidas.

La vischnanca ha l'obligaziun da calcular l'import che sto vegnir restitui. Per quest intent ston las prestaziuns liberadas da la restituziun vegnir deducidas da l'agid social prestà (cf. chapitel 3.5). Per quest import ch'è da restituir na dastga la vischnanca betg pretender tschains (cf. chapitel 3.1).

Per controllar la restituziun e per incassar l'import ch'è da restituir, ston vegnir differenziadas las suandantas duas constellaziuns:

- Restituziun ord entradas da gudogn (cf. chapitel 3.2)
La restituziun ord entradas da gudogn dastga vegnir examinada il pli baud 1 onn suenter che la persuna sustegnida è vegnida relaschada ord l'agid social (cf. chapitel 3.2.1). Tar l'examinaziun ston vegnir determinadas las entradas ch'èn decisivas per la restituziun (cf. chapitel 3.2.2). Per questa calculaziun datti in [feigl d'infurmaziun](#). La restituziun ord entradas da gudogn sto vegnir pajada durant maximalmain 4 onns resp. 48 mais. Questa durada vala per la pretensiun da restituziun da tut las vischnancas che han sustegnì la persuna pertutgada e che han il dretg da survegnir ina restituziun (cf. chapitel 3.2.3).
- Restituziun ord augment da facultad (cf. chapitel 3.3)
D'in augment da facultad discurran ins, sche la persuna sustegnida obtegna ina facultad (daners, immobiglia, vaglias e.u.v.) senza ina prestaziun da lavur (cf. chapitel 3.3.1), premess ch'i na sa tractia tar questa prestaziun monetara betg d'ina prestaziun da satisfacziun u d'ina prestaziun d'integritad (cf. 3.3.4). Tar la restituziun ord augment da facultad sto vegnir resguardà in import liber. Per la calculaziun da l'import liber sto vegnir resguardada la facultad existenta (cf. chapitel 3.3.2). I dastga dentant vegnir pretendì enavos mo l'augment da facultad e betg la facultad existenta (cf. chapitel 3.3.3). Sut tschertas premissas po la restituziun ord augment da facultad vegnir fatga valair tar mintga augment da facultad (chapitel 3.3.5).

La pretensiun da la restituziun sto vegnir coordinada tranter las vischnancas. L'Uffizi chantunal dal servetsch social ha elavurà in proceder per questa coordinaziun (cf. chapitel 3.6).

1.2 Obligaziun d'annunzia (chapitel 4)

La persuna ch'è vegnida sustegnida pli baud, vegn obligada d'infurmar durant 10 onns l'ultima autoritad che l'ha sustegnì, davart las relaziuns d'entrada e da facultad relevantas. Vegnir annunziads ston tut ils augments da facultad e tut las midadas da las entradas, ch'èn adattadas per metter en moviment la restituziun. Tras l'obligaziun d'annunzia na vegn la vischnanca betg deliberada dal princip d'inquisiziun.

1.3 Surannaziun (chapitel 5)

Sche la surannaziun è entrada en vigur, vul quai dir ch'ina pretensiun, ch'exista atgnamain envers il debitor, na po betg pli vegnir fatga valair. La surannaziun sto vegnir observada d'uffizi da l'autoritad d'agid social. La surannaziun cumenza cun l'ultim pajament da sustegn.

Ina interrupziun da la surannaziun è mo pussaivla, sche las premissas per la restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas legalmain (cf. chapitel 3) u la restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain (cf. chapitel 6) èn ademplidas.

1.4 Restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain (chapitel 6)

Da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain discurran ins, sche prestaziuns da sustegn èn vegnidas obtegnidas cun far indicaziuns nunvairas u incumpletas u sche midadas relevantas per il sustegn n'èn betg vegnidas annunziadas u betg vegnidas annunziadas a temp.

Prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain ston vegnir restituidas cun tschains – independentamain da las relaziuns finanzialas. Las premissas per la restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas legalmain na vengnan betg applitgadas qua (cf. chapitel 6.1). La vischnanca po scuntrar atgnas pretensiuns ord prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain cun il sustegn current (cf. chapitel 6.2). La restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain na sto betg vegnir coordinada tranter las vischnancas (cf. chapitel 6.4).

Da differenziar da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain èn fauss pajaments. Tar ils fauss pajaments è la prestaziun da sustegn vengnida pajada nungiustificadamain pervia d'in sbagli da la vischnanca. Resguardond ils princips d'agir dal stadi da dretg pon quests fauss pajaments vegnir pretendids enavos analogamain a las disposiziuns dal dretg privat davart l'enrictgiment nungiustificgà (cf. chapitel 6.3).

1.5 Prestaziuns da sustegn pajadas anticipadamain (chapitel 7)

L'obligaziun da restituir prestaziuns da sustegn pajadas anticipadamain resulta dal princip da subsidiaridad dal dretg d'agid social. Per quest motiv na valan ils art. 11, 11a, 11b ed 11c LS betg. Anzi, i ston vegnir restituidas tut las prestaziuns che la persuna sustegnida ha retratg durant il temp da pajament anticipà. Las excepziuns da l'art. 11c LS na pon betg vegnir applitgadas.

2 Basa legala

- Art. 4 al. 2, art. 11, art. 11a, art. 11b, art. 11c da la Lescha davart il sustegn da persunas basegnusas (Lescha chantunala da sustegn, LS; DG 546.250)
- Art. 13, art 14, art. 15 da las Disposiziuns executivas tar la Lescha chantunala da sustegn (DEtLS; DG 546.270)

3 Restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas legalmain

3.1 Situaziun da partenza

Art. 11 al. 2 LS

Prestaziuns da sustegn ch'èn vengnidas retratgas legalmain, ston vegnir restituidas senza tschains, sche las relaziuns finanzialas da la persuna sustegnida sa megliereschan. Valair valan ils artitgels 11a fin 11c.

L'art. 11 al. 2 LS definescha il princip da l'obligaziun da restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas legalmain. Tut las prestaziuns ston vegnir restituidas, sch'ellas n'èn betg explicitamain exceptadas en l'art. 11c LS (chapitel 3.5). I na dastgan betg vegnir incassads tschains.

Per la calculaziun da l'import ch'è da restituir, stoi vegnir differenzià tranter duas differentas constellaziuns da cas:

- Restituziun ord entradas da gudogn (chapitel 3.2)
- Restituziun ord augment da facultad (chapitel 3.3)

3.2 Restituziun ord entradas da gudogn

3.2.1 Princips

Art. 11a LS

¹ Sche las relaziuns da las entradas da la persuna sustegnida sa megliereschan, è ella suttamessa a l'obligaziun da restituziun, premess che tala na chaschunia nagina ulteriura basegnusadad.

² La Regenza fixescha las basas da calculaziun per determinar las entradas ch'èn relevantas per la restituziun. Per quest intent s'orientescha ella a las Directivas da la Conferenza svizra da l'agid social (COSAS).

³ L'obligaziun da restituziun cumenza 1 onn suenter ch'il sustegn è terminà e dura 4 onns.

La persuna sustegnida sto restituir las prestaziuns da sustegn retratgas, uschenavant ch'i na resulta betg ina nova basegnusadad. La basegnusadad vegn definida tras las entradas decisivas. Per tut las persunas sustegnidas en il chantun Grischun vegn la calculaziun fatga en moda unitara tenor la directiva da la Regenza (art. 11a al. 2 LS ed art. 13 DEtLS) (chapitel 3.2.3).

Sch'ina persuna basegnusa po sa deliberar da l'agid social, po la vischnanca controllar suenter la scadenza dad 1 onn, sch'ina restituziun ord entradas da gudogn è pussaivla.

Sch'ina restituziun ord entradas da gudogn è pussaivla, poi vegnir pretendì durant 4 onns da la persuna sustegnida, ch'ella restitueschia l'agid social obtegnì ord las entradas da gudogn. Sche la persuna è vegnida sustegnida da pliras vischnancas, vala ina suletta durada da restituziun da 4 onns per las pretendiuns da tut las vischnancas.

3.2.2 Import da la restituziun

Art. 13 DEtLS

¹ Las entradas ch'èn decisivas per la restituziun importan la mesadad da l'import calculà tenor l'alinea 2.

² L'import resulta da la summa da las entradas suttamessas a la taglia minus las suandantas posiziuns:

- a) tariffa dubla dal basegn fundamental per ils custs da viver;
- b) custs d'abitar effectivs;
- c) provediment medicinal da basa;
- d) custs d'acquist e da scolaziun;
- e) ulteriurs custs: taglias, assicuranzas, contribuziuns da mantegniment, custs da malsogna, tschains da debits ed amortisaziun da debits sco er ulteriuras expensas motivadas tenor ils custs effectivs.

Tar las entradas decisivas per la restituziun sa tracta da l'import, che la vischnanca dastga pretender mintga mais da las entradas da gudogn da la persuna sustegnida, per pajar enavos l'agid social. Qua sutvart vegn quest import numnà «import da restituziun»

L'import da restituziun sto vegnir calculà sco import mensil. Per quest intent sto vegnir fatg in budget da restituziun. En quel ston las posiziuns da basegn previsas en l'ordinaziun vegnir deducidas da las entradas. En quest connex stoi vegnir resguardà, che la vischnanca na dastga da princip betg metter en dumonda l'autezza da las posiziuns. Ina controlla po dentant vegnir fatga en il rom dal scumond general da far abus dal dretg. Quai vul dir, che las deducziuns che vegnan sulettamain augmentadas u chaschunadas per pudair evitar ina restituziun, na vegnan betg resguardadas tar la calculaziun da las entradas decisivas.

Per calcular il budget da restituziun stat a disposiziun in [agid da calculaziun](#):

- Entradas
Per las entradas ston tut las entradas suttamessas a la taglia tenor l'art. 16 fin l'art. 29 da la Lescha da taglia per il chantun Grischun (DG 720.000) vegnir dumbradas ensemen (tip: duvrar l'import da la decleraziun da taglia dal Grischun, code 190, e divider quel tras 12).
- Da questas entradas ston las posiziuns qua sutvart vegnir deducidas sco basegn:
 - La tariffa dubla dal basegn fundamental
La tariffa simpla dal basegn fundamental chattan ins en l'art. 3 DEtLS. I sto vegnir resguardà il basegn fundamental da la grondezza da la chasada da la persuna sustegnida, sco sche la persuna sustegnida fiss en l'agid social.

- **Custs d'abitar effectivs**
I ston vegnir resguardads ils custs d'abitar che la persuna sustegnida paja effectivamain.
 - En cas d'abitaziuns da locaziun: Custs da locaziun mensils incl. custs accessorics, custs da par-cadi, custs d'electricitad e.u.v.
 - En cas da proprietad d'abitar: Tschains ipotecars, custs accessorics, custs da mantegniment, custs d'electricitad sco er eventualas amortisaziuns.
- **Provediment medicinal da basa**
Da resguardar èn las premias mensilas da l'assicuranza obligatorica da malsauns sco er 1/12 da la franchisa tenor contract e da la participaziun maximala als custs per onn da l'unitad sustegnida.
- **Custs d'acquist e da scolaziun**
Tut ils custs che resultan en connex cun l'activitad da gudogn e cun la scolaziun ston vegnir resguardads. Quai èn per exempel ils custs per il viadi al lieu da lavur (auto u traffic public), ils custs d'alimentaziun u ils custs per la tgira d'uffants minorens ordaifer la famiglia, per ch'ils geniturs possian lavurar. Decisivs per la calculaziun èn ils custs mensils.
- **Taglias**
I sto vegnir resguardà 1/12 da la chargia fiscala annuala.
- **Assicuranzas**
Assicuranzas existentas vegnan da princip resguardadas cumplainamain (p.ex. assicuranza da mobigliar, assicuranzas per l'auto, assicuranzas da responsabladad). Decisivs per la calculaziun èn ils custs mensils.
- **Custs da mantegniment**
Ils custs da mantegniment vegnan resguardads, sch'els vegnan effectivamain pajads. Decisivs per la calculaziun èn ils custs mensils.
- **Custs da malsogna**
Las prestaziuns che na vegnan betg surpigliadas da l'assicuranza fundamentala, vegnan resguardadas, sch'ellas pon vegnir motivadas. Latiers pon per exempel vegnir quintads ils custs per in agid da tegnairchasa u per in servetsch da pasts. Decisivs per la calculaziun èn ils custs mensils.
- **Tschains da debits ed amortisaziun da debits**
Ils tschains e l'amortisaziun da debits ston vegnir resguardads, sch'els vegnan effectivamain pajads (p.ex. leasing da l'auto, credit da consum). Decisivs per la calculaziun èn ils custs mensils.
- **Ulteriuras expensas motivadas tenor ils custs effectivs**
Quai èn per exempel prestaziuns liadas a la situaziun, sco custs per il dretg da visita (auto u traffic public). Decisivs per la calculaziun èn ils custs mensils.

Sch'i resulta in surpli tar il budget da restituziun, sto la persuna sustegnida pagar enavos durant 4 onns l'agid social ord las entradas da gudogn. L'import da restituziun (l'import che sto vegnir pajà enavos mintga mais) importa la mesadad dal surpli ch'è vegnì calculà en il budget da restituziun.

Sch'i na resulta nagin surpli en il budget da restituziun, na dastga vegnir pretendida nagina restituziun ord entradas da gudogn.

Sche las circumstanzas da vita da la persuna sustegnida anteriuramain sa midan essenzialmain, sto vegnir fatg in nov budget da restituziun.

3.2.3 Durada da la restituziun

Art. 11a al. 3 LS

³ *L'obligaziun da restituziun cumenza 1 onn suenter ch'il sustegn è terminà e dura 4 onns.*

La persuna sustegnida sto pajar durant 4 onns resp. 48 mais ina restituziun ord entradas da gudogn. Questa durada da restituziun da 48 mais po vegnir interrupta per motivs impurtants. Per quest intent sto la persuna sustegnida dumandar la vischnanca per ina interrupziun ubain annunziar midadas essenzialas per la calculaziun dal budget da restituziun. La vischnanca examinescha la dumonda e fa eventualmain las adattaziuns necessarias. Cun examinar ina dumonda per ina interrupziun na dastga la vischnanca betg far autas pretenziuns. L'obligaziun da restituir prestaziuns d'agid social ord entradas da gudogn na porscha nagina pussaivladad legala per «controllar la moda da viver».

L'obligaziun da restituziun ord entradas da gudogn finescha, uschespert che la persuna ha pajà l'import debità ubain pajà enavos l'import da restituziun durant tut en tut 48 mais. Sche pliras vischnancas han il dretg d'ina restituziun da prestaziuns d'agid social envers la medema persuna, vala la durada da restituziun da 48 mais per tut las pretensiuns.

3.2.4 Exempel: Senza midada da professiun

	Import	Termin	Detagls
Agid social retratg	12 000 francs		
Import ch'è da restituir	10 000 francs		cf. chapitel 3.5
Ultim pajament		1. da schaner 2025	
Emprima examinaziun da la restituziun ord entradas da gudogn		1. da schaner 2026	cf. chapitel 3.2.1
Import da restituziun tenor budget da restituziun	100 francs.	1. da schaner 2026	cf. chapitel 3.2.2
Durada da la restituziun		1. da schaner 2026 – 31 da december 2029	4 onns (48 mais)
Import total da la restituziun	4800 francs		48 mais x 100 francs
La vischnanca dastga pretender enavos tut en tut 4800 francs ord entradas da gudogn.			

3.2.5 Exempel: Cun midada da professiun

	Import	Termin	Detagls
Agid social retratg	12 000 francs		
Import ch'è da restituir	10 000 francs		cf. chapitel 3.5
Ultim pajament		1. da schaner 2025	
Emprima examinaziun da la restituziun ord entradas da gudogn		1. da schaner 2026	cf. chapitel 3.2.1
Import da restituziun tenor budget da restituziun	100 francs.	1. da schaner 2026	cf. chapitel 3.2.2
Durada da la restituziun		1. da schaner 2026 – 31 da december 2027	19 mais
Summa da la restituziun	1900 francs		19 mais x 100 francs
Disditga da la relaziun da lavur ed annunzia a la vischnanca		26 d'avust 2027	
Nov patrun da lavur ed annunzia a la vischnanca		1. da mars 2028	
Examinaziun da la restituziun ord entradas da gudogn		1. da mars 2028	cf. chapitel 3.2.1
Import da restituziun tenor budget da restituziun	200 francs.	1. da mars 2028	
Durada da la restituziun		1. da mars 2028 – 31 da fanadur 2031	29 mais
Summa da la restituziun	5800 francs		29 mais x 200 francs
Import total da la restituziun	7700 francs		1900 francs + 5800 francs
La vischnanca dastga pretender enavos tut en tut 7700 francs ord entradas da gudogn.			

3.3 Restituziun ord augment da facultad

Art. 11b LS

¹ *Sche las relaziuns da facultad da la persuna sustegnida sa megliereschan pervia d'in augment da facultad, è ella suttamessa a l'obligaziun da restituziun en questa dimensiun, resguardond imports libers.*

² *La Regenza fixescha ils imports libers. Per quest intent s'orientescha ella a las Directivas da la COSAS.*

³ *Sche la persuna ch'è suttamessa a l'obligaziun da restituziun dispona d'autra facultad, sa reducescha l'import liber per questa facultad.*

3.3.1 Augment da la facultad

Tipics augments da la facultad: donaziuns, ierta, gudogns da lottaria.

D'in meglierament da las relaziuns da facultad pervia d'in augment da la facultad discurran ins, sche la persuna sustegnida cuntanscha senza prestaziun da lavur ina facultad (daners, immobiglia, vaglias e.u.v.). A la persuna sustegnida duai vegnir concedì in import liber, per ch'ella haja ina reserva finanziaria che duai evitar in nov basegn da sustegn en nauschs temps.

3.3.2 Import liber

Art. 14 DEtLS

¹ *En cas d'in augment da facultad ston vegnir resguardads ils suandants imports libers:*

a) per personas singulas: 30 000 francs

b) per pèrs maridads e pèrs en partenadi registrà: 50 000 francs

c) per mintga uffant minore: 15 000 francs

² *Indemnizaziuns d'integritad e prestaziuns da satisfacziun n'èn betg suttamessas a l'obligaziun da restituziun.*

L'autozza dals imports libers sa drizza tenor l'unitad da sustegn il mument che la facultad s'augmenta. Cun calcular l'import liber vegn resguardada la facultad disponibla il mument che la facultad s'augmenta. Sche l'augment da facultad incl. la facultad spargnada surpassa l'import liber, è ina restituziun ord augment da facultad pussaivla.

3.3.3 Limitaziun da la dumonda da restituziun

La dumonda da restituziun ord augment da facultad è limitada suandantamain:

- Limitaziun tras import liber (cf. 3.3.6 Exempel 1)
La facultad sut l'import liber è protegida. Ina restituziun ord augment da facultad na dastga betg procurar, che la facultad da la persuna sustegnida sutpassa l'import liber.
- Limitaziun tras augment da facultad (cf. 3.3.6 Exempel 2)
I dastga adina mo vegnir pretendì enavos l'augment da facultad. L'ulteriura facultad che la persuna sustegnida posseda, p.ex. tras respargns d'entradas da gudogn, na dastga betg vegnir pretendida enavos.
- Limitaziun tras debit d'agid social (cf. 3.3.6 Exempel 3)
I na dastga betg vegnir pretendì enavos dapli che quai che la persuna sustegnida sto insumma pajar enavos quel mument. En quest connex è la vischnanca obligada da calcular l'import ch'è da restituir (cf. chapitel 3.5).

3.3.4 Indemnisaziuns d'integritad e prestaziuns da satisfacziun

Indemnisaziuns d'integritad e prestaziuns da satisfacziun na dastgan betg vegnir pretendidas enavos. I cuntrafascchess al senn ed a l'intent da questas prestaziuns, sch'ellas fissan suttamessas a la restituziun. Prestaziuns da satisfacziun ed indemnisaziuns d'integritad duain numnadamain cumpensar ina malgiustia immateriala che la persuna pertutgada ha subì. Indemnisaziuns d'integritad e prestaziuns da satisfacziun na valan betg sco augment da facultad (cf. chapitel 3.3.6 Exempel 4).

Tar la calculaziun da l'import liber ston las indemnisaziuns d'integritad e prestaziuns da satisfacziun vegnir resguardadas sco facultad disponibla (chapitel 3.3.2).

3.3.5 Durada

La restituziun ord augment da facultad po vegnir fatga valair tar mintga augment da facultad, sche

- l'import liber vegn resguardà,
- la persuna sustegnida n'ha anc betg pajà enavos tut las prestaziuns da sustegn
- ed il dretg n'è anc betg surannà (cf. chapitel 5).

3.3.6 Exempel: Limitaziun tras import liber

	Import	Termin	Detagls
Agid social retratg	12 000 francs		
Import ch'è da restituir	10 000 francs		cf. chapitel 3.5
Gudogn da lotto	10 000 francs	1. da favrer 2025	
Import liber per persunas che vivan sulettas	30 000 francs		cf. chapitel 3.3.2
Facultad disponibla	500 francs.	1. da favrer 2025	
Import total da la restituziun	—		
La facultad spargnada e l'augment da facultad èn pli pitschens che l'import liber. I na dastga betg vegnir pretendida ina restituziun d'agid social ord augment da facultad.			

3.3.7 Exempel: Limitaziun sin l'augment da facultad

	Import	Termin	Detagls
Agid social retratg	12 000 francs		
Import ch'è da restituir	10 000 francs		cf. chapitel 3.5
Gudogn da lotto	8000 francs	1. da favrer 2025	
Import liber per persunas che vivan sulettas	30 000 francs		cf. chapitel 3.3.2
Facultad disponibla	50 000 francs	1. da favrer 2025	

Import total da la restituziun	8000 francs
--------------------------------	-------------

La facultad disponibla è pli gronda che l'import liber. L'entir augment da facultad dastga vegnir resguardà per la restituziun d'agid social ord augment da facultad. La vischnanca survegn **8000 francs**.

3.3.8 Exempel: Limitaziun tras il debit d'agid social

	Import	Termin	Detagls
Agid social retratg	12 000 francs		
Import ch'è da restituir	10 000 francs		cf. chapitel 3.5
Gudogn da lotto	20 000 francs	1. da favrer 2025	
Import liber per persunas che vivan sulettas	30 000 francs		cf. chapitel 3.3.2
Facultad disponibla	50 000 francs	1. da favrer 2025	
Import total da la restituziun	10 000 francs		
La facultad disponibla è pli gronda che l'import liber. L'entir augment da facultad dastga vegnir resguardà per la restituziun d'agid social. La vischnanca dastga però pretender enavos mo 10 000 francs (cf. qua survart). Da l'augment da facultad van perquai 10 000 francs a la vischnanca e 10 000 francs a la persuna sustegnida.			

3.3.9 Exempel: Indemnizaziuns d'integritad e prestaziuns da satisfacziun

	Import	Termin	Detagls
Agid social retratg	200 000 francs		
Import ch'è da restituir	180 000 francs		cf. chapitel 3.5
Prestaziun da satisfacziun	50 000 francs	1. da favrer 2025	
Import total da la restituziun	–		
I na dat nagin augment da facultad. La vischnanca na dastga betg pretender ina restituziun d'agid social.			

3.4 Coincidenza da restituziun ord entradas da gudogn e restituziun ord augment da facultad

Il debit d'agid social resta, fin che la persuna sustegnida ha pajà l'entir import ch'è da restituir (chapitel 3.5). La restituziun ord entradas da gudogn e la restituziun ord augment da facultad ston vegnir controlladas e pretendidas enavos separadamain fin quel mument. Per l'examinaziun vegni renvià als chapitels respectivs (chapitels 3.2 e 3.3).

Sch'ina persuna ha pajà durant 48 mais ina restituziun ord entradas da gudogn, n'èsi betg pli pussaivel da pretender da quella persuna ina restituziun ord entradas da gudogn. Ina restituziun ord augment da facultad è dentant vinavant pussaivla, fin che l'import ch'è da restituir è pajà (chapitel 3.5) u che la pretensiun da la vischnanca è surannada (chapitel 5).

Sche la persuna ha pajà durant 4 onns la restituziun ord entradas da gudogn, èsi da far attent a quest fatg en cas da dumondas concernent debits d'agid social.

3.5 Prestaziuns exceptadas da la restituziun

Art. 11c LS

¹ Betg suttamessas a l'obligaziun da restituziun n'èn las prestaziuns da sustegn che:

- a) èn vegnidas pajadas ad ina persuna fin ch'ella ha cumplenì ses 25. anniversari durant ch'ella absolveva in'emprima scolaziun;
- b) stattan en connex cun l'integraziun professiunala e sociala;
- c) èn vegnidas pajadas – per motivs d'in impediment – al provediment material da basa complementarmain al provediment da sanadad;
- d) pertutgan las premias da l'assicuranza obligatorica da malsauns, che n'èn betg vegnidas garantidas cumplainamain tras la reducziun individuala da las premias.

² La Regenza po prevair ulteriuras excepziuns. Per quest intent s'orientescha ella a las Directivas da la COSAS.

Las prestaziuns exceptadas da la restituziun na dastgan betg vegnir pretendidas enavos da las vischnancas. En quest connex vala il princip d'inquisiziun. Quai vul dir, che la vischnanca ha l'obligaziun da calcular l'import che sto vegnir restitui. Da l'agid social pajà ston per quest intent vegnir deducidas las suandantas posiziuns:

3.5.1 Lit. a: Prestaziuns ch'èn vegnidas pajadas ad ina persuna fin ch'ella ha cumplenì ses 25. anniversari durant ch'ella absolveva in'emprima scolaziun

La finamira da questa disposiziun è quella, che persunas giuvnas creschidas possian cumenzar e terminar ina scolaziun e ch'ellas possian far il pass en l'indipendenza economica, senza ch'ellas ston pajar giu debits. Persunas giuvnas creschidas en l'emprima scolaziun vegnan sustegnidas, sch'ils geniturs èn sezs basegnus, na pon betg sa prestar il mantegniment necessari u n'èn betg pronts d'ademplier lur obligaziun da mantegniment.

La liberaziun da l'obligaziun da restituziun vala mo, sche la persuna sustegnida

- n'ha anc betg cuntanschì il 25. anniversari **ed**
- absolvescha in'emprima scolaziun.

La noziun da l'emprima scolaziun cumpiglia en spezial purschidas da la preparaziun a la professiun, sco purschidas transitoricas (10. onn da scola), preparaziuns che fan part dal program da scolaziun regular (praticum cun perspectiva da far in emprendissadi), la furmaziun professiunala da basa AFP ed AFQ, la maturitad professiunala (complementarmain a stipendis ed ad atgnas entradas parzialas) ubain las scolas autas (complementarmain a stipendis ed ad atgnas entradas parzialas). La glista n'è betg definitiva. Sch'ina

emprima scolaziun vegn interrutta, sto la proxima emprima scolaziun medemamain vegnir liberada da l'obligaziun da restituziun.

3.5.2 Lit. b: Prestaziuns che stattan en connex cun l'integraziun professiunala e sociala

Questa disposiziun cumpiglia imports d'entrada libers da taglia, supplements d'integraziun e prestaziuns liadas a la situaziun, ma er pajaments d'in salari per programs da lavur (p.ex. paga DOCK). L'intent da questa prestaziun da sustegn è quel, ch'i resulta en il meglier cas ina liberaziun da l'agid social. Envers las prestaziuns da sustegn datti qua ina cuntraprestaziun da las persunas pertutgadas. L'engaschament da las persunas pertutgadas duai vegnir renconuschì correspundentamain. In'obligaziun da restituziun fiss uschia ina cuntradicziun a la concepziun da questas prestaziuns da sustegn, q.v.d. cun in'obligaziun da restituziun giess a perder il stimul dal sistem.

3.5.3 Lit. c: Custs chaschunads d'in impediment

Custs chaschunads d'in impediment vegnan da princip quintads giu sur l'assicuranza d'invaliditad (AI), q.v.d. la renta d'invaliditad cuvra per regla il basegn d'ina persuna cun in impediment. Sche la persuna pertutgada dovra agid d'autras persunas per far sias incumbensas quotidianas, sco sa vestgir, mangiar, tgirar il corp e.u.v., vegn la finanziaziun fatga sur l'uschenumnada indemnizaziun a persunas dependentas d'agid. Sche la renta d'invaliditad suletta na basta betg, pon vegnir dumandadas prestaziuns supplementaras. En quels cas singuls, nua che talas prestaziuns vegnan pajadas sur las prestaziuns da sustegn, stoi vegnir desistì d'ina obligaziun da restituziun.

3.5.4 Lit. d: Premias da l'assicuranza obligatoria da malsauns, che n'èn betg vegnidas cuvridas cumplainamain tras la reducziun individuala da las premias

Persunas sustegnidas han il dretg d'ina reducziun individuala da las premias (RIP). La RIP vegn cumpensada automaticamain sur l'assicuranza da malsauns respectiva e deducida dals quints per las premias. Las premias da l'assicuranza da malsauns, che n'èn betg cuvridas cumplainamain sur la RIP, vegnan finanzadas sur prestaziuns da sustegn. L'obligaziun dal dretg d'agid social da minimar la basegnusadad pretenda, che persunas sustegnidas midian tar ina cassa da malsauns cun premias che vegnan cuvridas cumplainamain da la RIP. Betg tut las persunas sustegnidas n'han dentant adina la pussaivladad d'observar questa obligaziun. D'ina vart n'èsi betg pussaivel da midar la cassa da malsauns, sche la persuna sustegnida n'ha betg adina pajà las premias. Da l'autra vart po la persuna sustegnida midar mo ina giada per onn tar in'autra cassa da malsauns. Per che quests cas na procurian betg per in resultat malgist, na sto la differenza tranter la RIP e la premia da la cassa da malsauns betg vegnir pajada enavos.

3.5.5 Ulteriuras excepziuns

Actualmain n'èn previsas naginas autras excepziuns.

3.6 Procuraziun d'infurmaziuns e coordinaziun

Art. 11 al. 6 LS

⁶ Independentamain da l'obligaziun da discreziun, han las vischnancas ed il chantun il dretg da barattar las infurmaziuns ch'èn necessarias per la restituziun.

Questa disposiziun pussibilitescha il barat da datas tranter las autoritads sustegnidas sco er tranter las autoritads che sustegnan ed il chantun, uschenavant che quai pertutga la restituziun. La norma serva tant a la procuraziun d'infurmaziuns sco er a la coordinaziun.

3.6.1 Procuraziun d'infurmaziuns

Per la calculaziun da la restituziun ord entradas da gudogn èn relevantas las entradas suttamessas a la taglia tenor la Lescha da taglia. La vischnanca ha la pussaivladad d'entrar en contact cun l'autorità da taglia, per survegnir infurmaziuns davart las entradas suttamessas a la taglia. Ultra da quai po la vischnanca sa

procurar infurmaziuns davart il lieu da segiurn sco er ulteriuras infurmaziuns davart la dimora da la persuna sustegnida.

En quest connex stoi vegnir resguardà, ch'i dastgan mo vegnir procuradas infurmaziuns ch'èn relevantas per la restituziun da prestaziuns da sustegn. Questa disposiziun na cumpiglia betg il barat d'ulteriuras infurmaziuns. Ulteriuras infurmaziuns na dastgan perquai betg vegnir dadas vinavant e las vischnancas ston observar l'obligaziun da discreziun tenor l'art. 13 da la Lescha davart l'agid social public en il chantun Grischun (Lescha davart l'agid social; DG 546.100).

3.6.2 Coordinaziun

I po capitar, ch'ina persuna vegn sustegnida da differentas autoritads. La persuna sustegnida ha però mo l'obligaziun d'infurmar l'ultima vischnanca che l'ha sustegnì, davart midadas relevantas da las relaziuns d'entrada e da facultad. Ultra da quai vala ina suletta durata da restituziun ord entradas da gudogn per las pretensiuns da tut las vischnancas.

Sut questas premissas èsi indispensabel, che las vischnancas sa coordineschian ina cun l'autra. L'Uffizi chantunal dal servetsch social recumonda en quest connex il suandant:

1. Annunzia da la persuna sustegnida a l'ultima vischnanca che l'ha sustegnì
La persuna sustegnida annunzia a l'ultima vischnanca che l'ha sustegnì, ina midada relevanta da las relaziuns d'entras u da facultad. La vischnanca prenda encunter l'annunzia e controlla, sch'igl exista in dretg da restituziun ord entradas da gudogn ubain ord augment da facultad.
2. Annunzia da l'ultima vischnanca che ha sustegnì, ad ulteriuras vischnancas che han sustegnì
Sch'igl exista in dretg da restituziun, dumonda l'ultima vischnanca che ha sustegnì, en scrit il [servetsch giuridic da l'Uffizi dal servetsch social dal Grischun](#), sch'el haja enconuschientscha che anc autras vischnancas dal chantun Grischun hajan prestà in sustegn. L'ultima vischnanca che ha sustegnì, infurmescha las autras vischnancas che han sustegnì, davart l'annunzia da la persuna sustegnida.
3. Las vischnancas examineschan, sch'ellas han in dretg da survegnir ina restituziun
Las vischnancas examineschan, sche lur dretg da restituziun n'è anc betg surannà (chapitel 5). Tar las prestaziuns che n'èn anc betg surannadas, calcula la vischnanca l'import ch'è da restituir. Per quest intent vegnan las prestaziuns tenor l'art. 11c LS deducidas da l'agid social pajà (chapitel 3.5). Quest import corresponda a lur dretg da restituziun envers la persuna sustegnida.
4. Resun da las vischnancas a l'ultima vischnanca che ha sustegnì
Las vischnancas infurmeschan l'ultima vischnanca che ha sustegnì, davart lur dretg da restituziun envers la persuna sustegnida. Ellas autoriseschan l'ultima vischnanca che ha sustegnì, da pretender enavos l'import ch'è da restituir.
5. Far valair il dretg da restituziun envers la persuna sustegnida
L'ultima vischnanca che ha sustegnì, fa valair envers la persuna sustegnida ses dretg da restituziun sco er quel da las vischnancas che l'han autorisà. Ils chapitels 3.2 e 3.3 ston vegnir resguardads. Il dretg da survegnir ina restituziun po vegnir fatg valair cun ina disposiziun u cun ina curvegna.
6. L'import che la persuna sustegnida ha pajà enavos, vegn repartì en proporziun da las pretensiuns tranter las vischnancas.

3.6.3 Exempel: Retratg d'agid social en duas vischnancas

	Import	Termin	Detagls
Agid social retratg en vischnanca A	12 000 francs		
Agid social retratg en vischnanca B	200 000 francs		
Import ch'è da restituir a vischnanca A	10 000 francs		cf. chapitel 3.5
Import ch'è da restituir a vischnanca B	180 000 francs		cf. chapitel 3.5
Ultim pajament da vischnanca A		1. da favrer 2025	
Ultim pajament da vischnanca B		1. da schaner 2022	
Emprima examinaziun da la restituziun ord entradas da gudogn		1. da schaner 2026	cf. chapitel 3.2.1
Import da restituziun tenor budget da restituziun	500 francs		cf. chapitel 3.2.2
Durada da la restituziun		1. da schaner 2026 – 31 da december 2029	48 mais
Import total da la restituziun	24 000 francs		48 mais x 500 francs
Cumpart vischnanca A	1263 francs		(10 000 francs / 190 000 francs x 24 000 francs)
Cumpart vischnanca B	22 737 francs		(180 000 francs / 190 000 francs x 24 000 francs)
Vischnanca A survegn 1263 francs e vischnanca B 22 737 francs .			

4 Obligaziun d'annunzia da las personas sustegnidas anteriuramain (art. 4 al. 2 LS)

Art. 4 al. 2 LS

² Ultra da quai èn ellas obligadas d'annunziar durant 10 onns suenter ch'ellas han retschavì la prestaziun, las midadas relevantas en lur relaziuns d'entrada e da facultad a quella autoritad che las ha sustegnì sco ultima.

4.1.1 Significaziun da l'obligaziun d'annunzia

La persona ch'è vegnida sustegnida pli baud, vegn obligada d'infurmar l'ultima autoritad che l'ha sustegnì, durant 10 onns davart las relaziuns d'entrada e da facultad relevantas. I sa tracta qua d'ina obligaziun d'annunzia particulara, che vala pli ditg che la perioda da sustegn. L'obligaziun d'annunzia duai garantir, che las instituziuns publicas possian far valair a temp il dretg da restituziun. Tras l'obligaziun d'annunzia na vegn la vischnanca betg dispensada dal princip d'inquisiziun.

4.1.2 Tge sto vegnir annunzià?

Vegnir annunziads ston tut ils augments da facultad e tut las midadas da las entradas, ch'èn adattadas per metter en moviment la restituziun. Midadas minimalas sco er midadas che pertutgan mo la calculaziun, na ston betg vegnir annunziadas.

Exempels per midadas che ston vegnir annunziadas: augments dal salari relevants, iertas, gudogns da lotto, indemnisaziuns, rentas, retratga da prestaziuns da libra circulaziun, maridaglia.

Exempels per midadas che na ston betg vegnir annunziadas: midada d'abitaziun, premias da la cassa da malsauns, novas assicuranzas, cumpra d'in auto, naschientscha d'uffants.

5 Surannaziun

Art. 11 al. 5 LS:

Il dretg da restituziun surannescha:

- a) en cas da prestaziuns da sustegn retratgas legalmain: 10 onns suenter l'ultim pajament da la prestaziun;*
- b) en cas da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain u en cas d'ina violaziun da l'obligaziun d'annunzia tenor l'artitgel 4 alinea 2: 20 onns suenter l'ultim pajament da la prestaziun;*
- c) envers ils ertavels da la persuna sustegnida, sche la pretensiun envers la persuna sustegnida n'era anc betg surannada: 1 onn suenter la successiun d'ierta.*

5.1.1 Significaziun

Sche la surannaziun è entrada en vigur, vul quai dir ch'ina pretensiun, ch'exista atgnamain envers il debitor, na po betg pli vegnir fatga valair. La surannaziun sto vegnir observada d'uffizi da l'autorità d'agid social, q.v.d. cura che la surannaziun è scadida, va la pretensiun a perder. Questa regulaziun ha l'intent da proteger persunas privatas cunter las autoritads administrativas che ston sezzas ademplir lur incumbensa da far valair lur pretensiuns.

5.1.2 Cumenzament

Il termin da surannaziun cumenza a curre il di suenter l'ultim pajament d'ina prestaziun. Decisiv per quai è il di suenter il di dal pajament resp. da l'assegnaziun da la prestaziun d'agid social a la persuna sustegnida.

5.1.3 Interrupziun da la surannaziun

Tenor la pratica giuridica dal dretg administrativ vegnan ils termins da surannaziun interruts tras accziuns d'incasso. Ina interrupziun envers la persuna sustegnida è però mo pussaivla, sche las premissas dal chapitel 3.2 u 3.3 èn ademplidas. Cun l'interrupziun da la surannaziun cumenza la surannaziun a curre danovamain.

5.1.4 Surannaziun envers ils ertavels

In onn suenter l'acceptaziun da l'ierta surannescha il dretg da l'autorità sociala da survegnir ina restituziun envers ils ertavels. Il di che l'ierta vegn acceptada, na vegn betg resguardà per calcular il termin da surannaziun. Il termin da surannaziun curra er, sche l'autorità d'agid social n'è betg vegnida a savair da la mort da la persuna sustegnida. La pretensiun da l'autorità d'agid social envers las ertavlas ed ils ertavels po pia esser surannada, avant ch'ella ha survegnì enconuschientscha da ses dretg da restituziun.

6 Prestaziuns da sustegn retratgas nungiustificadamain

6.1 Princip

Art. 11 al. 3 LS:

³ Prestaziuns da sustegn ch'èn vegnidas retratgas illegalmain, ston vegnir restituidas cun tschains.

Prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain ston vegnir restituidas cun tschains – independentamain da las relaziuns finanzialas. Las premissas per la restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas legalmain na vegnan betg applitgadas qua.

Da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain discurran ins, sche prestaziuns da sustegn èn vegnidas obtegnidas cun far indicaziuns nunvairas u incumplettas u sche midadas relevantas per il sustegn n'èn betg vegnidas annunziadas u betg vegnidas annunziadas a temp.

6.2 Scuntrada

6.2.1 Princip

Art. 15 al. 1 DEtLS

¹ Ina pretensiun da restituziun pervia da prestaziuns da sustegn retratgas nungiustificadamain po vegnir scuntrada cun prestaziuns da sustegn currentas.

Per la restituziun da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain po la vischnanca deducir in tschert import dal sustegn mensil. La vischnanca po scuntrar atgnas pretensiuns ord prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain cun il sustegn current. I n'è betg pussaivel da scuntrar ina pretensiun pervia da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain cun il sustegn current d'ina autra vischnanca.

6.2.2 Autezza da la scuntrada

Art. 15 al. 2 DEtLS

² La scuntrada vegn fatga cun il basegn fundamental per ils custs da viver. Er resguardond ina reducziun, na dastga questa scuntrada dentant betg reducir il basegn fundamental per ils custs da viver per pli che 30 pertschient.

La scuntrada vegn fatga cun il basegn fundamental tenor l'art. 3 DEtLS. Cuntrari a las directivas da la COSAS n'è betg prevista ina scuntrada cun las prestaziuns supplementaras, sco las prestaziuns liadas a la situaziun, ils imports d'entrada libers da taglia e.u.v. L'intent da las prestaziuns liadas a la situaziun e dals imports d'entrada libers da taglia è quel, da remunerar persunas per lur sforzs e stentas che portan – en il meglier cas – ina liberaziun da l'agid social. Quest impuls duai er vegnir mantegnì tar las persunas che han retratg illegalmain agid social.

Tant la reducziun tenor l'art. 11 DEtLS sco er la scuntrada tenor l'art. 15 DEtLS reduceschan il basegn fundamental per ils custs da viver. Sch'ina reducziun ed ina scuntrada han lieu il medem mument, alura vala per omaduas prestaziuns ina reducziun maximala dal basegn fundamental da 30 %. Quai vul dir, ch'il basegn fundamental na dastga mai vegnir reducì per dapli che 30 %.

6.2.3 Durada

Art. 15 al. 3 DEtLS

³ Sch'i resulta ina scuntrada da pli che 10 pertschient, è questa scuntrada limitada a maximalmain 6 mais. Autras limitaziuns temporaras na datti betg.

Ina scuntrada da 10 % u damain dastga vegnir fatga illimitadamain resp. fin che la pretensiun d'ina vischnanca è pajada giu cumpletta. Ina scuntrada da pli che 10 % dal basegn fundamental è limitada temporalmain a maximalmain 6 mais. Il motiv per questa regulaziun è quel, ch'ina vischnanca sto – en in cas da sustegn current – vinavant avoir la pussaivladad da sancziunar in eventual fauss cumportament ch'è relevant areguard il dretg d'agid social.

Per la medema pretensiun, che resulta d'ina retratga da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain, èsi pussaivel, ch'ina vischnanca fa durant 6 mais ina scuntrada da 30 % da las prestaziuns da sustegn e suenter ina scuntrada da 10 %, fin che la pretensiun è pajada giu cumpletta. Per la medema pretensiun dastga la scuntrada da 30 % durant 6 mais vegnir fatga però mo ina giada.

Igl è admiss da reducir sco emprim il basegn fundamental per 30 % a la persona pertutgada, suenter ch'igl è vegnì constatà che tala ha retratg illegalmain prestaziuns da sustegn. Alura po la pretensiun da la vischnanca vegnir fatga valair durant 6 mais cun ina scuntrada da 30 %. Suenter po vegnir fatga ina reducziun da 10 %, fin che la pretensiun è pajada giu.

6.3 Differenza tar prestaziuns da sustegn pajadas per sbagli

Art. 15 al. 4 DETLS

⁴ Pretensiuns da restituziun pertutgant prestaziuns, ch'èn vegnidas pajadas pervia d'in sbagli da l'autorità da sustegn senza in motiv giuridic, na dastgan betg vegnir scuntradas.

Sche las prestaziuns da sustegn èn vegnidas pajadas nungiustificadamain pervia d'in sbagli da la vischnanca, na dastga betg vegnir fatga ina scuntrada. En quest cas na fissi betg commensurà da restrenscher la persuna sustegnida en ses basegn fundamental. I sa tracta qua er betg da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain, mabain da prestaziuns da sustegn pajadas per sbagli. Resguardond ils princips d'agir dal stadi da dretg pon questas prestaziuns da sustegn pajadas per sbagli vegnir pretendidas enavos analogamain a las disposiziuns dal dretg privat davart l'enritgiment nungiustificgà (art. 62 ss. da la Lescha federala davart la cumplettaziun dal Cudesch civil svizzer [Tschintgavla part: Dretg d'obligaziuns; DO; CS 220]).

6.4 Procuraziun d'infurmaziuns e coordinaziun

Las vischnancas na ston betg coordinar tranter sai la prestaziun da sustegn ch'è vegnida retratga illegalmain. Ina vischnanca che paja prestaziuns da sustegn, na dastga betg scuntrar il sustegn current cun pretensiuns d'autras vischnancas pervia da prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain.

7 Prestaziuns da sustegn pajadas anticipadamain

7.1.1 Significaziun

L'agid social è da princip subsidiar. Quai vul dir, che l'agid social vegn concedì mo, sche la persuna basegnusa na po betg gidar sasezza u sche l'agid da terzas varts na po betg vegnir prestà u na po betg vegnir prestà a temp. Il princip da subsidiarità (precedenza da l'agid a sasez e da contribuziuns finanzialas da «terzas varts» avant l'agid social public) vala en quest connex adina areguard l'aspect material, dentant betg er inevitablmain areguard l'aspect temporal (sentenzia da la Dretgira administrativa dal chantun Grischun U 2016 4 dals 14 d'avrigl 2016, consideraziun 2b).

Ins discurra da prestaziuns pajadas anticipadamain, sche la persuna sustegnida survegn retroactivamain prestaziuns che sa refereschon a la perioda da sustegn (p.ex. rentas posteriuras da la AI, prestaziuns supplementaras e.u.v.). Ultra da quai èn manegiadas cun quai prestaziuns da sustegn che vegnan pajadas, perquai ch'ils meds finanzials disponibels da la persuna pertutgada na pon betg vegnir utilisads per surmuntar la situaziun d'urgenza actuala (p.ex. la chasa d'abitar na vegn betg vendida, perquai ch'ina abitaziun da locaziun fiss pli chara; contos èn vegnids bloccads).

7.1.2 Restituziun

Las prestaziuns pajadas anticipadamain dastgan vegnir scuntradas cun prestaziuns che correspundan ina a l'autra areguard il temp ed areguard la materia. Areguard il temp correspundan las prestaziuns ina a l'autra, sche las prestaziuns che entran sco er las prestaziuns da sustegn ch'èn vegnidas pajadas anticipadamain, pertutgan la medema perioda. Areguard la materia correspundan las prestaziuns ina a l'autra, sch'ellas servan al medem intent resp. als custs da viver.

7.1.3 Proceder

L'obligaziun da restituir prestaziuns da sustegn pajadas anticipadamain resulta dal princip da subsidiarità dal dretg d'agid social. Per quest motiv na valan ils art. 11, 11a, 11b ed 11c LS betg. Anzi, i ston vegnir restituidas tut las prestaziuns che la persuna sustegnida ha retratg durant il temp da pajament anticipà. Las excepziuns da l'art. 11c LS na pon betg vegnir applitgadas.

8 Dretg transitoric

8.1.1 Princip

En la lescha n'èn vegnidas fixadas naginas disposiziuns transitoricas. Il dretg nov vegn applitgà suandantamain.

8.1.2 Restituziun ord entradas da gudogn

Las proceduras da restituziun currentas ston vegnir adattadas per il 1. da schaner 2025 al dretg nov.

Curvegnas da restituziuns ord entradas da gudogn, che las vischnancas han fixà en enclegientscha cun las persunas sustegnidas, ston medemamain vegnir adattadas al dretg nov per il 1. da schaner 2025. I na fiss betg commensurà, sche las persunas che coopereschon, vegnissan tractadas mender che las persunas, tar las qualas ina restituziun ha stuì vegnir disponida.

8.1.3 Restituziun ord augment da facultad

Sche l'augment da facultad ha gì lieu avant il 1. da schaner 2025, èsi d'applitgar il dretg vegl. Quai vala er per curvegnas da restituziun ord augment da facultad, sche las persunas han utilisà la facultad per autras prestaziuns.

Per ils augments da facultad che han gì lieu suenter il 1. da schaner 2025, èsi d'applitgar il dretg nov.

8.1.4 Prestaziuns da sustegn retratgas nungiustificadamain

Ina midada materiala tar las prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain n'è betg vegnida fatga. Gia avant il 1. da schaner 2025 avevan las vischnancas la pussaivladad da scuntrar las prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain cun las prestaziuns da sustegn currentas. Las limitaziuns temporaras ch'èn fixadas da nov en l'ordinaziun, ston vegnir resguardadas a partir dal 1. da schaner 2025.

8.1.5 Surannaziun

A partir dal 1. da schaner 2025 sto vegnir applitgà il nov dretg da surannaziun. Quai vul dir, che tut ils cas suranneschan a partir dal 1. da schaner 2025 entaifer ils novs termins da l'art. 11 al. 5 LS.

- A) Las prestaziuns da sustegn retratgas legalmain suranneschan 10 onns suenter il pajament da l'ultima prestaziun. A partir dal 1. da schaner 2025 vala quai per tut ils cas. Per determinar la surannaziun stoi vegnir eruì la data da l'ultim pajament e mess vitiers 10 onns.
- B) Las prestaziuns da sustegn retratgas illegalmain suranneschan 20 onns suenter il pajament da l'ultima prestaziun. A partir dal 1. da schaner 2025 vala quai per tut ils cas. Per determinar la surannaziun stoi vegnir eruì la data da l'ultima retratga illegala e mess vitiers 20 onns.
- C) Il dretg da survegnir ina restituziun envers ils ertavels surannescha 1 onn suenter la successiun d'ierta, premess ch'il dretg da survegnir ina restituziun envers la persuna sustegnida na saja anc betg surannà. A partir dal 1. da schaner 2025 vala quest termin da surannaziun per tut ils cas.
 - Sco emprim stoi vegnir controllà, sch'il dretg da survegnir ina restituziun envers il testader è surannà. Per quest intent èsi da proceder tenor la lit. A u la lit. B.
 - Sch'il dretg da survegnir ina restituziun na fiss anc betg surannà, stoi sco segund vegnir controllà, sche la vischnanca fa valair ses dretg entaifer 1 onn suenter la mort dal testader.
- D) L'obligaziun d'annunzia tenor l'art. 4 al. 2 LS è vegnida introducida da nov cun la revisiun da la lescha. Correspudentamain po l'obligaziun vegnir violada pir a partir dal favrer 2025. En quest connex sto il nov termin da 20 onns vegnir applitgà per tut ils cas, che n'eran anc betg surannads tenor la lit. A il 1. da favrer 2025.

Istorgia da las versiuns dal document

Manual	Data	Versiun	Motiv per la midada / remartga
Chapitel E	7 da december 2015	1.0	Emprima versiun
Chapitel E	2 da december 2020	2.0	Revisiun da las Directivas da la COSAS (1. da schaner 2021)
Chapitel E	1. da favrer 2025	3.0	Revisiun da la Lescha davart il sustegn da persunas basegnusas (Lescha chantunala da sustegn, LS; DG 546.250)